

2.2. ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΜΗ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

2.2.1. Οι Ρωμαίοι κύριοι της Ανατολικής Μεσογείου - Ελληνισμός και Ρώμη - Χριστιανισμός και Ελληνισμός

- Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Περιγράψτε τα παρακάτω γεγονότα και αναλύστε την ιστορική σημασία τους.

168 π.Χ	Πύδνα
146 π.Χ	Κόρινθος
31 π.Χ	Άκτιο
2. * Το 31 π.Χ. στη ναυμαχία στο Άκτιο ο στόλος της βασίλισσας Κλεοπάτρας της Αιγύπτου έπαθε πραγματική πανωλεθρία από τις δυνάμεις του ρωμαίου Οκταβίου με τελικό αποτέλεσμα την προσάρτηση του τελευταίου ελληνιστικού κράτους στους Ρωμαίους. Εάν οι δυνάμεις της Κλεοπάτρας νικούσαν στην παραπάνω ναυμαχία, μπορείτε να φανταστείτε ποιες βραχυπρόθεσμες αλλά και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις/εξελιξεις θα είχε η νίκη της:
 - α) για τη διατήρηση και ισχυροποίηση του ελληνισμού στο νοτιοανατολικό άκρο της Μεσογειακής λεκάνης
 - β) για την κατάσταση των υποδούλων στη Ρώμη Ελλήνων της κυρίως Ελλάδας
 - γ) για την ανάσχεση της κατακτητικής ορμής των Ρωμαίων αλλά και για τη δυνατότητα μονιμότητας της ανάσχεσης των κατακτήσεών τους.Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας στηριζόμενοι στις ιστορικές σας γνώσεις, τόσο για τις δυνάμεις των δύο αντιπάλων Ρώμης και Αιγύπτου, όσο και για τη δύναμη εχθρών και φίλων του ρωμαϊκού και ελληνικού κόσμου αλλά και για τις πολιτικές και διπλωματικές συσχετίσεις μεταξύ των κρατών της εποχής.
3. Πώς ερμηνεύετε τη στάση του Βασιλείου της Περγάμου στα Ελληνορωμαϊκά πράγματα;

* Η παραπάνω ερώτηση αποτελεί ενδεικτικό παράδειγμα για ανάλογες ερωτήσεις που αποσκοπούν στην ανάπτυξη της δεξιότητας της προέκτασης, για τις οποίες γίνεται αναφορά στο εισαγωγικό σημείωμα. Όμως καλό είναι η χρησιμοποίησή τους να γίνεται με περίσκεψη και αφού προηγηθεί συζήτηση στην τάξη, η οποία θα ξεκαθαρίσει στους μαθητές την έννοια του υποθετικού από το ιστορικό γεγονός.

4. Είναι γνωστό ότι οι Ρωμαίοι μετά το τέλος του 2^{ου} Καρχηδονικού πολέμου (219-201 π.Χ.) έστρεψαν τις ιμπεριαλιστικές τους βλέψεις προς ανατολάς και σε σύντομο χρονικό διάστημα υπέταξαν τη Μακεδονία στην αρχή και κατόπιν όλη την υπόλοιπη Ελλάδα.
- α) Πώς ερμηνεύετε τη ραγδαία προς Ανατολάς εξάπλωση των Ρωμαίων;
 - β) Με ποιες μεθοδικές πολιτικές και διπλωματικές ενέργειες προετοίμασε η Ρώμη τα κατακτητικά της σχέδια;
5. **PAX ROMANA:** Πώς επηρέασε την οικονομική, κοινωνική και πνευματική ζωή των υποδουλωμένων στους Ρωμαίους λαών;
6. Πώς ερμηνεύετε την πολιτική της Ρώμης απέναντι στους κατακτημένους λαούς, με βάση:
- α) τη χορήγηση του δικαιώματος του *ρωμαίου πολίτη*
 - β) την παραχώρηση *αυτονομίας* σε ορισμένες πόλεις.
7. Ποιον αντίκτυπο είχε για την εξέλιξη της οικονομίας της Ρώμης το γεγονός, ότι οι Ρωμαίοι με τις κατακτήσεις τους έπαψαν να ασχολούνται με κάθε παραγωγική δραστηριότητα;
8. Στην ευαγγελική φράση (Κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο, α, 14, 1-2) «και ο λόγος σαρξ εγένετο και εσκήνωσεν εν ημίν», περικλείεται το καινούργιο μήνυμα της διδασκαλίας του.
- Να αντιπαραβάλλετε τη σημασία του μηνύματος αυτού προς τα παλαιότερα φιλοσοφικά κηρύγματα:
- α) του μωσαϊκού νόμου
 - β) των στωικών
9. Ο Απόστολος Παύλος, στην «προς Γαλάτας Επιστολή του», (Κεφάλαιο Γ' 28), αναφέρει ότι «ουκ ένι Ιουδαίος ουδέ Έλλην, ουκ ένι δούλος ουδέ ελεύθερος, ουκ ένι άρσεν και θήλυ».
- α) Ποιο είναι το νόημα αυτής της φράσης;
 - β) Να συγκρίνετε τη διακήρυξη του Παύλου
 - με την απολυταρχική αντίληψη της ρωμαϊκής εξουσίας
 - με ανάλογα κηρύγματα αρχαίων Ελλήνων σοφιστών.

- **Ερωτήσεις σύντομης απάντησης**

1. Να αναφέρετε με συντομία την άποψη του Πλουτάρχου (Βίοι, Αιμίλιος Παύλος XVIII - XIX) για την αιτία της συντριβής της μακεδονικής φάλαγγας στη μάχη της Πύδνας (168 π.Χ.).
2. Για ποιο έργο του έμεινε στην Ιστορία το όνομα του Λεύκιου Μόμμιου;
3. Να αναφέρετε ποιο γεγονός συνέβη στις Κυνός Κεφαλές τον Ιούνιο του 197 π.Χ.
 - α) Ποιοι έλαβαν μέρος;
 - β) Ποια η σημασία του γεγονότος;
4. α) Να ονομάσετε τις περιπτώσεις που ο ρωμαϊκός πολιτισμός επηρεάστηκε από τον ελληνικό, πριν από την υποταγή της Ελλάδος (146 π.Χ.) στους Ρωμαίους.
β) Να αναφέρετε τους συγκεκριμένους τομείς επίδρασης.
5. Τι ονομάζουμε «ρωμαϊκό αντίγραφο»;
6. Ποια από τις κοινωνικο-θρησκευτικές ομάδες, οι Σαδδουκαίοι ή οι Εσσαίοι, επηρέασαν την οργάνωση του χριστιανικού ασκητισμού και πώς;
7. Ποιοι ήταν οι Ζηλωτές και πώς συνδέεται το όνομά τους με την καταστροφή της Ιερουσαλήμ (70 π.Χ.);

- **Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου**

α) *Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής*

Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

1. Με διαταγή της Συγκλήτου ο Λεύκιος Μόμμιος:
 - α) κατέστρεψε την Πύδνα
 - β) ισοπέδωσε την Κόρινθο
 - γ) συμμαχησε με τους Αιτωλούς
 - δ) αιχμαλώτισε τον Περσέα.

2. Ο Ρωμαίος Κάτων ο Πρεσβύτερος (234-147 π.Χ.) έμεινε γνωστός στην ιστορία διότι:
 - α) αντέδρασε στην απομίμηση του ελληνικού τρόπου ζωής των Ρωμαίων
 - β) υπήρξε συγγραφέας του έπους των Ρωμαίων «Αινειάδα»
 - γ) συνέτριψε στην Πύδνα το 168 π.Χ. το μακεδονικό στρατό
 - δ) νίκησε το στόλο της βασίλισσας της Αιγύπτου Κλεοπάτρας στο Άκτιο (31 π.Χ.)

3. Η στωική φιλοσοφία κατέκτησε τις ψυχές των Ρωμαίων επειδή:
 - α) ασχολείτο με την αριθμολογία των Πυθαγορείων για τη λύση πρακτικών προβλημάτων που ιδιαίτερα τους ενδιέφεραν
 - β) εκήρυττε την παγκοσμιότητα του ανθρωπίνου πνεύματος και ανταποκρινόταν έτσι στις ηγετικές τους βλέψεις
 - γ) δίδασκε τις ευδαιμονικές επιδιώξεις για την ικανοποίηση του ανθρωπίνου σώματος και την απόλαυση της ζωής
 - δ) για κανέναν από τους παραπάνω λόγους

4. Ο Ρωμαίος Κικέρων υπήρξε:
 - α) κορυφαίος ρωμαίος ρήτορας, που υποστήριζε ότι η ρωμαϊκή δωδεκάδελτος ήταν κατά πολύ ανώτερη από τους νόμους του Λυκούργου, του Δράκοντα και του Σόλωνα
 - β) ρωμαίος κωμωδιογράφος, που μιμήθηκε το ελληνικό θέατρο, τόσο στα θέματα των κωμωδιών του, όσο και στα ονόματα των ηρώων του.
 - γ) ρωμαίος συγγραφέας, που στο έργο του Προφορική διδασκαλία (XII, X) διατύπωσε με πάθος την άποψη για την πενία της λατινικής γλώσσας και την κατωτερότητά της σε σχέση με την ελληνική

5. Οι αριστοκρατικές τάξεις των Ρωμαίων:
 - α) αντιδρούσαν στη διάδοση της ελληνικής γλώσσας
 - β) αποστρέφονταν την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας
 - γ) κολακεύονταν όταν μιλούσαν ή έγραφαν άψογα τα ελληνικά
 - δ) απαγόρευαν να ομιλείται η ελληνική γλώσσα

6. Το πολιτικό «πιστεύω» των Ρωμαίων εκφράστηκε :

- α) με την πυθαγόρεια φιλοσοφία
- β) με τη στωική φιλοσοφία
- γ) με την προσωκρατική φιλοσοφία
- δ) με τη νεοπλατωνική φιλοσοφία

7. Μετά την κατάρρευση του Ισραήλ, «περιούσιος λαός του Θεού» θεωρήθηκαν:
- α) οι εξ Ιουδαίων χριστιανοί
 - β) οι οπαδοί των Ζηλωτών
 - γ) οι ελληνόφωνοι πληθυσμοί της Ασίας
 - δ) όσοι δέχτηκαν το χριστιανισμό μέσω της ελληνικής γλώσσας

β) *Ερωτήσεις συμπλήρωσης κενού*

1. Να συμπληρώσετε τα κενά τοποθετώντας τις παρακάτω λέξεις στον κατάλληλο γραμματικό τύπο:

*εισβολή, Ετρούσκοι, παιδαγωγός, δειξίδωση,
πολιτιστική, υποταγή, στάθμη, τέχνη*

Οι Ρωμαίοι, πολύ πριν την κατάκτηση της Ελλάδας, είχαν έρθει σε επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό. Τα πρώτα στοιχεία τα δέχτηκαν από τους οι οποίοι διατηρούσαν στενές εμπορικές και σχέσεις με τους Έλληνες των αποικιών και της μητροπολιτικής Ελλάδας. Αργότερα οι πολιτιστικές πολλαπλασιάστηκαν με τους Έλληνες αποίκους της κάτω Ιταλίας και Σικελίας. Όμως, η τελική ώθηση για τη μαζική του ελληνικού πνεύματος στη Ρώμη πραγματοποιείται με την της Ελλάδας και των ελληνιστικών κρατών. Τα κορυφαία αριστουργήματα της ελληνικής που μεταφέρθηκαν ως πολεμική λεία, προκάλεσαν το θαυμασμό. Οι Έλληνες που οδηγήθηκαν ως δούλοι στη Ρώμη διακρίνονται για την υψηλή της παιδείας και γίνονται στις πλούσιες ρωμαϊκές οικογένειες.

2. Εβραίοι της διασποράς ονομάστηκαν οι:
 «Εξ Ιουδαίων Χριστιανοί» ονομάστηκαν οι
 διότι:.....
 «Μετάφραση των Εβδομήκοντα» ονομάστηκε
 Ο όρος «εκκλησία» για τους πιστούς του Χριστού καθιερώθηκε.....

 Η ονομασία Χριστιανοί για τους πιστούς του Χριστού καθιερώθηκε

γ) Ερωτήσεις αντιστοίχισης ή σύζευξης

1. Να ενώσετε με μια γραμμή τα στοιχεία της Α στήλης με τα στοιχεία της στήλης Β.

Α	Β
Σκιπίων Αιμιλιανός	Ρήτορας
Πλαύτος	Ιταλία
Έννιος	Αγώνες
Κικέρων	Καρχηδόνα
Βιργίλιος	Στωική φιλοσοφία
Παναίτιος Ρόδιος	Χρονικά
Ετρούσκοι	Παραστάσεις
Τίτος Λίβιος	Ιστορικός
Θέατρο	Αινειάδα
Αμφιθέατρο	Κωμωδιογράφος

2. Ενώστε με μια γραμμή τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β:

Α	Β
Περσεύς	Κλεοπάτρα
Πύδνα (168 π.Χ.)	Τίτος Κβίντιος Φλαμίνιος
Κυνός Κεφαλές (197 π.Χ.)	Αιμίλιος Παύλος
Πολύβιος	Βασιλέας των Μακεδόνων
Λευκόπετρα (146 π.Χ.)	Ιστορικός
Άκτιο (31 π.Χ.)	Λεύκιος Μόμμιος
Μάρκος Αντώνιος	Οκτάβιος
Κορνήλιος Σκιπίων	Σίπυλο (190 π.Χ.)

δ) Ερωτήσεις διαζευκτικής απάντησης ή του τύπου «σωστό-λάθος»

1. Βάλτε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση (Σ για το σωστό, Λ για το λάθος):
α) Η αριστοκρατική τάξη των Ρωμαίων επεδίωκε την άριστη προφορική και γραπτή εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.	Σ	Λ
β) Ο Κάτων ο Πρεσβύτερος (234 - 147 π.Χ.) ήταν αρνητικός προς τον ελληνικό πολιτισμό μέχρι το τέλος της ζωής του.	Σ	Λ
γ) Ο Ρωμαίος ποιητής Έννιος εμπνέεται από τον Όμηρο.	Σ	Λ
δ) Τα έργα των Ρωμαίων κωμωδιογράφων Πλαύτου και Τερέντιου είναι μιμήσεις των ελληνικών τραγωδιών.	Σ	Λ
ε) Η διδασκαλία του στωικού φιλοσόφου Παναίπιου του Ρόδιου (180 - 110 π.Χ.) αποδοκιμάστηκε στη Ρώμη.	Σ	Λ
στ) Ο Κικέρωνας (Περί Ρήτορας, I, XLIV) υποστήριζε ότι η ρωμαϊκή νομοθεσία ήταν ανώτερη της ελληνικής.	Σ	Λ

• **Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ανοιχτής απάντησης**

1. Α. Βάλτε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

Εθνικός ποιητής των Ρωμαίων ήταν:

- α) ο Έννιος
β) ο Τερέντιος
γ) ο Βιργίλιος
δ) ο Οράτιος

Β. Επιλέξτε έναν από τους ποιητές και αναφερθείτε σύντομα στο έργο του.

.....
.....

2. Συμφωνείτε με την άποψη ότι η λογοτεχνία υπήρξε δώρο της Ελλάδας προς τη Ρώμη; (Σημειώστε Χ στο αντίστοιχο τετραγωνάκι).

Ναι

Όχι

Να δικαιολογήσετε με παραδείγματα την απάντησή σας.